

חולין דף קי"ט

אמר רב, 'אין יד לפחות מכזית'. שאם יש אוכל פחות מכזית, כגון פול או חצי זית בשר, ויש לו יד שהשיעור הכללי הוא כביצה והטומאה נגעה ביד, הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד, והכל טהור. אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול, ואין שומר לפחות מכפול. ורבי יוחנן אמר, יש יד לפחות מכזית, ויש שומר לפחות מכפול.

שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא, שני טומאת בית על ידי עצמות שבהם פחות מכזית בשר עצמות ועליהן שני חצאי זיתים, והכניס אותן

ראשים שאין בשר עליהן והן של מת לבית, הבית טמא שמאהיל עליהם. יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב, היאך שני עצמות מצטרפין לכזית? ולרב קשה, אם נעמיד ב'יד' שבעצם הזה אין בו מוח, אבל בשר יש בראשו האחד, קשה ששנינו 'הבית טמא', יד לפחות מכזית. אם ב'שומר', כגון בעצמות שיש בהן מוח, והכניס שני ראשיהן הריקנין לבית, ומשום כך הבית טמא, שיש שומר לחצי זית, קשה הסיפא שכן מטהר רבי יהודה בן נקוסא. ורב אמר לעיל 'אין שומר לפחות מכפול', משמע שלשיעור כפול יש שומר, וחצי זית יתר על כפול? עונה הגמרא, או שנעמיד ב'יד', והוא סובר כרבי יהודה בן נקוסא. או שנאמר בשומר, ורב סבר כתנא קמא. ורבי יוחנן אמר, כל הברייתא מדברת ביד, והוא אמר כתנא קמא.

עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו, רבי יהודה אומר קולית שהוא עצם עליון של ירך ובו מוח תמיד, שיש עליו כזית בשר, אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה. שאם היה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה, בכל מקום שבה טמא. אחרים אומרים, אפילו אין עליה אלא כפול, גוררת כולה לטומאה. ולכאורה איך רב יעמיד. אי ב'יד' קשיא מה שאחרים אומרים בסיפא, שהרי לרב 'אין יד לפחות מכזית'. אי מעמיד ב'שומר', קשה הרישא שמדברי תנא קמא משמע שפחות מכזית לא, והרי לרב יש שומר לשיעור של 'פול'? עונה הגמרא, או שנעמיד ב'יד', והוא סובר כרבי יהודה. או שנאמר בשומר, ורב סבר כאחרים. ורבי יוחנן

אמר, כל הברייתא מדברת בשומר, והוא אמר כאחרים. שואלת הגמרא, והרי אחרים אומרים 'כפול' ולרבי יוחנן יש שומר לפחות מכפול? עונה הגמרא, שאמרו כן אגב תנא קמא, אבל לשיטתם באמת גם בפחות מפול מטמא. אמר רבא, מדוייק שמדובר בשומר, שכן שנינו 'קולית' שבסתם קולית יש בה מוח! שמע מינה.

איתמר, רבי חנינא אמר, מה שאמרו אחרים 'כפול' דוקא, ופחות מכפול אין 'שומר' כרב. ורבי יוחנן אמר, לאו דוקא. ואף שאמרו 'כפול', זה אגב התנא קמא שהזכיר שיעור. תא שמע, אותן השרביטים, שהקטניות גדלין בהן, רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול שלא נחשב לשומר, שהרי אינם צריכים את השומר. ובשל קטנית מטמא שצריכים לשמירה שלא ייאבדו. הרי שיש שומר לפחות מכפול? עונה הגמרא שזה כפי שאמר רב אחא בנו של רבא, שטמאו משום יד שנוגע בקלח, וביד יש יותר מכזית שכן כל השרביטים מחוברין בו. ולא משוםפ 'שומר'. והכוונה שמשתמש לקטניות שמטלטלן באותו קלח.

עוד שואלת הגמרא ממה ששנה התנא דבי רבי ישמעאל, נאמר: "על כל זרע זרוע" כדרך שבני אדם מוציאים: חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן. הרי שיש שומר לפחות מכפול? עונה הגמרא, שונה הדין ב'בריה' שלימה. ורב סבר שאין שומר לפחות מכפול, כשאין ברייתו שלמה, או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה.

צירוף שני שומרים לשיעור טומאה בעי רב אושעיא⁷³³, שני שומרים מהו שיצטרפו לאוכל שבתוכן לכביצה? וכיצד

מדובר? אם בזה על גב זה, והרי מצינו שאין שומר על גב שומר. ששנינו במשנה בעוקצין, רבי יהודה אומר שלש קליפות בבצל: פנימית הראשונה הראויה לאכול, בין שלמה בין נקובה, מצטרפת שהרי היא עצמה אוכל. אמצעית שומר היא, שלמה מצטרפת כשומר, אם יש בה נקב אין מצטרפת שאינה כשומר. חיצונה, בין כך ובין כך טהורה. שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר? מבארת הגמרא, שרב אושעיא הסתפק שומר אוכל שחלקו, כגון אוכל כביצה ושומרו עליו, וחלקו. והסתפק

אם מצטרפים השומרים עם האוכל. מצד אחד, אין כאן שמירה אחד על השני וממילא לא מצטרפים? או שכיון וכל אחד מגן על שלו מצטרפים? ומביאה הגמא ראייה ממה ששנינו במשנה בעוקצין, רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול, ומטמא בשל קטנית, מפני שרוצה במשמישן. הרי ששני שומרים מצטרפים עם שני אוכלין לכביצה? אמר רב אחא בנו של רבא, מדובר במשנה כשמצטרפים השרביטים לא משום שומר אלא משום יד, והכוונה בתשמישן.

חִיטִּים מִשְׁנוּתֵיוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח עוֹד רְאִיָּה מְבִיָּאָה הַגְמָרָא מֵהֶתְנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, נֹאמֵר: "עַל כָּל זֶרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע" כְּדֶרֶךְ שְׁבִנֵי אָדָם מוֹצִיָּאִין לְזִרְיָעָה: חֲטָה בְּקִלְיָתָהּ, וְשַׁעוֹרָה בְּקִלְיָתָהּ, וְעֵדִשִׁים בְּקִלְיָתָהּ. הֲרִי שְׁשׁוּמְרִים מִצְטְרָפִין לְכַבִּיצָה? עֹנָה הַגְמָרָא שְׁזֶה כְּפִי שֶׁאִמְרַרְבֵּי אַחָא בְּנֵי שְׁלֵ רַבָּא, שְׁכֹונֶת הַבְּרִייתָא לְדוֹן עַל שְׁבוּלֵי חִיטִּים לֹא מִשׁוּם שׁוֹמֵר אֲלֵא מִשׁוּם 'יָד'. שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא, וְהֲרִי בְּשִׁיבּוֹלֶת שׁוֹרוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁהַחֲטִין קְבוּעִין בְּהֵן צְרִיכוֹת שִׁיְהוּ שׁוֹרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת קִיּוּמוֹת, אֲלֵא שׁוֹרָה תַּחְתּוֹנָה לֹא צְרִיכָה אֶת הָעֲלִיוֹנָה? עֹנָה הַגְמָרָא, מָה שֶׁאִמְרַר שְׁמִצְטְרָפִים שׁוֹמְרִים, זֶה כְּשֶׁכָּל הַגְרַעֲיָנִים בְּשׁוֹרָה אַחַת. שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא, הֲאֵם מִצִּינוּ שִׁיעוֹר שֶׁל כְּבִיצָה אוֹכְלִין בְּשׁוֹרָה אַחַת? עֹנָה הַגְמָרָא, מְדוּבָר בַּחֲטִי שְׁמַהֲשָׁנִים שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח, שִׁיעוֹרָם הִיָּה כְּשֶׁתִּי כְּלִיּוֹת שֶׁל שׁוֹר הַגְּדוֹל. וּמוֹסִיפָה הַגְמָרָא, שְׁכִיּוֹן וְהַגְעָנוּ לְתִירוֹץ זֶה נִיתֵן לֹמֵר שְׁמָה שֶׁאִמְרוּ 'חֲטִין בְּקִלְיָתָן' לֹא לְצִטְרָף שְׁנֵי חֲטִין עִם שׁוֹמְרֵיהֶם, אֲלֵא מְדוּבָר בַּחֲטָה אַחַת מִזְמָנוּ שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח.

הַגְמָרָא הִבִּיָּאָה שְׁשִׁנֵּינוּ בְּבְרִייתָא, שְׁתֵּי עֲצָמוֹת וְעֲלִיָּהֶן שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים, וְהַכְּנִיס רֹאשִׁיָּהֶן שְׁנַיִם לְבֵית וְהַבֵּית מֵאֵהִיל עֲלִיָּהֶן, הַבֵּית טֵמָא. יְהוּדָה בֶּן נֶקוּסָא אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב, כִּיצַד שְׁתֵּי עֲצָמוֹת מִצְטְרָפִין לְכִזִּית? אִמְרַרִישׁ לְקִישׁ, דּוּקָא בְּעֵצָם אִמְרוּ שִׁישׁ לְזֶה שֵׁם שֶׁל יָד. אֲבָל שַׁעֲרָה שְׁמַחְבֶּרֶת לְעוֹר אֵינָה כְּ'יָד' אֲלֵא כְּ'שׁוֹמֵר'. וְיֵשׁ חוֹמְרָא בְּ'יָד' שְׁמִבִּיָּאָה אֶת הַטּוֹמָאָה בְּכָל עֲנִין שֶׁהִיא, אֲבָל שׁוֹמֵר אֵינוֹ מִטְמֵא אֲלֵא כְּשֶׁנוֹגַע בְּשׁוֹמֵר אוֹ בְּשַׁעֲרָה כְּשֶׁהִיא כְּנֶגֶד הַבֶּשֶׂר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמְרַר, אִפִּילוּ שַׁעֲרָה נַחֲשֶׁבֶת

כ'יד', ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר.

שומר בשערות

הקשה רבי יוחנן לריש לקיש, עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בחוט הבשר, היוצא ממנו ובשערה שכנגדו, טמא. ולכאורה טמא משום יד? לא, משום שומר. ועל אף שאין שומר על גב שומר, מדובר שהשערה מנקבת בעור ויורדת על הבשר, וממילא אינו כ'שומר על גבי שומר'. הקשה רב אחא בר יעקב, אם מדובר שהשערה ירדה למטה, איך כותבים תפילין, הלא העור חלול כנגד השער, ובעינן 'כתיבה תמה' שלמה ולא פסוקה? עונה הגמרא שנשכח ממנו מה ששנו במערבא, 'כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב'. או שנאמר שציב ושערה משום יד, וזה כפי שאמר רבי אלעא, בזקן העליון של שבולת שבין המלאים, וגם כאן שאמרו שהשערה היא כ'יד' מדובר בשערה שבין הרבה שערות, שאם מטלטל הבשר על ידי השערות הם לא נחתכות. ומבררת הגמרא היכן שנה כן. ומביאה שמצינו כן במשנה בעוקצין, מלאי שבשבלים מיטמאים ומטמאים ואין מצטרפים, שנחשב ל'יד' ולא ל'שומר'. והרי מלאי אינו ראוי שכן נפסק מאליו כשאוחזין בו? אמר רבי אלעאי, במלאי שבין המלאים, שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן.

הגמרא מביאה לשון אחרת, מסתבר להעמיד את הברייטא משום 'שומר', שאם הכוונה משום 'יד', למה ראויה נימא אחת? דוחה הגמרא, שניתן להעמיד כרבי אלעא 'במלאי שבין המלאין', וגם כאן מדובר בשערה שבין הרבה שערות. ורבי אלעאי שנה כן על המשנה בעוקצין, 'המלאי שבשבלים מוציאין ומכניסין טומאה לשבולותיה, ואין מצטרפין שאינן שומר אלא יד. ולמה ראויים מלאי שעורים? ועל זה אמר רבי אלעאי, 'במלאי שבין המלאים'.

הגמרא הביאה שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו לגבי נימא, וכעת מביאה הגמרא שיש ששנו את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בענין נימה על משנתנו. העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרפין לטמא טומאת אוכלין. אמר ריש לקיש, לא שנו שיש שם של 'שומר' אלא עצם, אבל לשערה אין שם 'שומר'. ורבי יוחנן אמר, אפילו נימא היא כשומר. שאל ריש

לקיש את רבי יוחנן, האם יש שם שומר על גבי שומר? אלא מדובר שהשערה מנקבת בעור ויורדת על הבשר, וממילא אינו כ'שומר על גבי שומר'. הקשה רב אחא בר יעקב, אם מדובר שהשערה ירדה למטה, איך כותבים תפילין, הלא העור חלול כנגד השער, ובעינן 'כתיבה תמה' שלמה ולא פסוקה? עונה הגמרא שנשכח ממנו מה ששנו במערבא, 'כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב'.

הקשה רבי יוחנן לריש לקיש, עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בחוט הבשר, היוצא ממנו ובשערה שכנגדו, טמא. ולכאורה טמא משום 'שומר'? לא, משום יד. שאלו למה ראויה שערה להחשב כ'יד'? אמר לו שזה כפי שאמר רבי אלעא, בזקן העליון של שבולת שבין המלאים, וגם כאן שאמרו שהשערה היא כ'יד' מדובר בשערה שבין הרבה שערות, שאם מטלטל הבשר על ידי השערות הם לא נחתכות. ומבררת הגמרא היכן שנה כן. ומביאה שמצינו כן במשנה בעוקצין, מלאי שבשבלים מיטמאים ומטמאים ואין מצטרפים, שנחשב ל'יד' ולא ל'שומר'. והרי מלאי אינו ראוי שכן נפסק מאליו כשאווחזין בו? אמר רבי אלעאי, במלאי שבין המלאים, שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן.